

Кир Буличов

Лятно утро

Бях понастинал малко. Не болен, а просто настинал. Събудих се през нощта от собствената си кашлица и повече не можах да заспя.

Четири часът е. Навън е светло. В парка, зад къщите, се труди славей, а от балкона го прекъсват врабчета. Перести предутринни облаци висят на бисерносивото небе и всичко наоколо е нарисувано с лек прозирен акварел.

Припуши ми се. Глупава история: май че съм се наспал, макар че дремнах само три часа. Станах, измъкнах се в кухнята и прав до прозореца запалих цигара.

Лятото закъсня. Юни е, а още не са процъфтели глухарчетата, разтворили са сивите си плетени топчици под прозореца, тополовият пух, който те сякаш изпускат, се издига нагоре и замира във въздуха. А зелената е съвсем свежа – всеки ден вали.

Скоро ще изгрее слънцето, ще разпръсне акварелната нежност, ще придаде обем и тегло на предметите. Всичко ще стане по-просто.

Край гората на хоризонта беззвучно се точи влак. Оттам, от разпределителната се дочува отчетливият глас на диспечера.

Къде отива влакът? Могат да се различават платформите и кафявите товарни вагони, спретнати и миниатюрни, сякаш от детско влакче. Лесно е да си представиш как влакът прогърмява сега покрай заспалата крайградска спирка с още влажните от нощния порой дъски, където дъхти на мокра шума, а по близката улица шумоли кола – кара мляко. Дори е странно колко отчетливо си представих всичко, макар че никога не ми се е случвало да посрещам зората на крайградска спирка.

А влакът вече набира скорост, мъчи се да събуди свикналите с този шум вилни селища, заспали сред крайградските горички. Изкарват кравите, а петлите ги изпращат с отчаяни вопли, сякаш се прощават завинаги.

Понечих да си легна, но отново се закашлях. Трябва да пийна вода.

Кранът изхвърли стегната, права като пръчка струя, тя се разби в немитите съдове и прозвуча многогласно – в такова беззвучно време долавяш и най-гънките отненъци на шумовете – докато още не са задавени, смазани от общия неясен и скучен шум на дневния град.

Никак не ми се спеше. Глупаво беше да стоя наред кухнята по гачета и да се любувам на пейзажа, а в същото време да се придумвам да се върна в леглото и да изтърва това утро, да го забравя, да не сетя до насита ласкавата му самота.

Облякох се внимателно, за да не шумя, да не допускам по-близо деня. Паркетът оглушително изтрещя под тежестта на обувките ми, а

вратата на гардероба изскимтя, когато бръкнах за чиста риза: вещите в къщи не желаеха да пазят утрото, екологичният проблем – аз и околната среда – им е чужд. Не са виновни, те нямат очи, за да съзрат акварелното небе.

Време е да тръгвам. Защо пък не? Днес е неделя, моят ден, който, ако не беше тая щастлива случайност, щях да прекарам безсмислено, уж зает с работа или почивка, и да изпусна облаците, разпаленото надпяване между славея и врабците, за които неговата изискана музика е празно забавление, а редното е децата да нахраниш, червей да уловиш, отношенията със съседите да си изясниш.

И ето че взех толкова присърце врабчовските проблеми, та се усетих едва когато се намерих на стълбите, да обръщам, тихо и внимателно, ключа в бравата.

То се знае, хич и не повиках асансьора. Не беше мъчно да си представя как ще загърми и забръмчи, докато се катери към осмия етаж, ще къдне и проклина смазката и нахално ще хлопа врати, та целият свят да научи, че от тъмно трябва да се трепе.

Тичах по стълбите, а зад прозорците един след друг изникваха клоните на високата топола, която растеше до входа, и през тях продълговатият розов облак се виждаше различно. Мирисът на влажни листа, нахлул през отворения прозорец, породил у мен странно усещане: сякаш съм успял в нещо важно, към което отдавна съм се стремил, сякаш на сън съм налучкал решението на някаква неразрешима задача или посред нощ е звъннал телефонът и аз съм чул дългоочаквания глас...

Шварк, шварк – метлата на портиерката с широки мазки оцветява сивото платно на асфалта с невидима боя. Това също е утринен звук – денем го няма.

Вървах по платното и стъпките ми отекваха като удари на сърце.

Защо хората не излизат от къщи на разсъмване, та да видят как изгрява слънцето? Нима за това е нужна случайност, внезапно събуждане? Мигар никой не се досеща колко много е загубил? Колко хубаво е да го разбереш и сега да не бързаш, да поглъщаш и най-лекия шепот на вятъра в листата, да проследяваш с очи черната мълния на бързолета, да слушаш бръмченето на заблудена земна пчела.

По улицата се движеше кола. Бавничко, сякаш се гордееше, че и тя се е досетила да се измъкне преди слънцето. Пръскачка. Дошя ми се да видя как първите слънчеви лъчи ще проникнат искрящите водни ветрила, ала работа ли ми е да вървя подир нея – още повече че към спирката приближава тролейбус. Съвсем празният първи тролей, пуснат

специално, за да ме повози из града.

Настаних се до прозореца, тролейт потегли леко и веднага попадна под водната струя, а пръскачката през потоците, стичащи се по стъклата, изглеждаше мека и разтопена, като от картина на Салвадор Дали. А вътре замириса на вода, сякаш се движехме по брега на голямо езеро.

В тролей се втурна момиче. Радваше се, че я взеха, и аз бях щедър, не се възпротивих, когато викна на шофьора: „Благодаря.“ Та нали момичето не знае, че това е моят тролей, аз пръв го заех.

Тя седна от другата страна на пътеката и аз я виждах като през увеличително стъкло. Над ухото е паднал кичур тъмна коса, всяко косъмче блести по своему, на врата ѝ има малка бенчица, а веждите ѝ са прекалено изтънени, макар че няма да осъждам моята спътничка – тя е прекрасна, добра и умна, не ѝ се спи на разсъвяване... Момичето почувствува погледа ми, бързо се обърна, а аз му се усмихнах, за да му покажа колко чудесно е да имаме обща тайна.

Тролейбусът направи широк завои – цялата крайбрежна улица е на негово разположение – към Киевската гара, и шофьорът ни съобщи, че това е последната спирка. Съгласих се с него – второто действие на нашия спектакъл се нуждае от други декори, а какви – ще измислим. Защо ли момичето да не ми подсказва какво трябва да правя по-нататък?

Не бързах да пресичам площада, гледах как момичето тича през широкото му русло, как матово свети в сянката на гарата червената ѝ тумбеста чанта. Дори мога да кажа какво точно има в нея – пудра, червило, тетрадка със записки, интересна книга, портмоне с пари, недояден шоколад в сребърен станиол, шалче, бележник, сгъваем чадър, ябълка – хиляди неща, и всичките потребни.

Първият слънчев лъч достигна до кулата на гарата, освети часовника. Вече е пет. Свърши врабчовата нощ. Сега денят ще занасира скорост. Но аз не съжалявам, че е дошъл. Пътешествието ми продължава. Две момчета с транзистори излязоха от гарата. Изобщо не можеха да оценят съдържаността на утрото – бяха пуснали различни станции – още едно надпяване между славеи и врабче, само че по-малко оправдано и благозвучно.

Не ми се връща в къщи. Ходи ми се на празна крайградска спирка. Ето къде още не съм бил и трябва да отида, та утринта ми да стане още по-богата и пъстра. Как ли се нарича тази гаричка? Не е ли чудесно, че не зная? Ще слеза където ми хареса. Като ще е празник, да е празник.

Ами къде е момичето? Жалко, че го изпуснах. Макар че най-вероятно е пътят ни да е общ – метрото е още затворено, освен моя специален

тролейбус, другите още не бързат да се залавят за работа, пък и кого ли да превозват.

Но като си купих билет от автомата за всичките копейки, които открих по джобовете си, перонът се оказа пълен с народ. Общо взето, делови народ, труженици на почивния ден. Рибари, закъснели за съботния риболов – дали пък жените им не са ги пуснали? Виладжия с обемиста чанта – сигурно е обещал на семейството си, че ще иде в събота, ама е окъснял, а сега е скочил рано-рано, подтикван от разкаяние. Железничари, които се прибират след нощна смяна у дома, мъж с телевизор, бабички с черни кърпи – бързат за любимата си църква в предградието. Ей такъв значи народ, случаен, необщителен и в по-голямата си част – недоспал.

А момичето видях, щом като влязох в прохладния, проветрен през нощта, още несъживен от хората вагон. Седеше с гръб към мен – виждаше се кърлицата над ухото ѝ и червената дръжка на чантата през рамо. Минах през полупразния вагон и се настаних срещу нея, но не до нея, за да не ме помисли за досадник. Случайно е седнал човекът – двамата пътувахме за гарата и случайно сме се паднали в един вагон. Мигар не се случва така?

Е, да бяхме тръгнали по-скоро, карах мотрисата да побърза. Гледай, другият влак вече потегли, бих могъл да се кача в него, ала повярвах в тебе, пък ти се туткаш.

Някакъв старец, пиян или прав заспал, влезе във вагона, докрета до моята седалка и се намести до мен. И веднага заспа, като през цялото време се мъчеше да се облегне на мен: така му беше по-удобно. Внимателно се измъкнах изпод стареца и се преместих на другата седалка, без ни най-малко да се притесня от това незначително събитие. Момичето бе видяло борбата ми със съседа и ми се усмихна като на стар познат. Е, и за това благодаря. И влакът най-сетне събра кураж, трепна и запълзя по линията, отдалечавайки се от града.

Ей там, зад групичката панелни девететажни кули, поникнали встрани като брезови маматарки, е мой институт. Сега е заключен, а пазачът зад стъклената врата, разбира се, дреме. Милият старец е убеден, че тайно си хапваме от жабите, мишките, морските свинчета и другите животинки, които пристигат в невероятни за друга версия количества, за да пожертвуват живота си за науката. Старецът веднъж ме попита как е, вкусни ли са жабите? А аз отвърнах, че са вкусни като пиленца, с което не предизвиках у него желание да вкуси такова лакомство, но затвърдих подозренията му. За стареца ние сме несериозно племе и

сигурно, ако зърнеш с какво се занимаваме – безсмислено жестоко. Струва ли си заради една мъничка стъпчица в тайните на мозъка да се унищожава такова количество живи същества? Не мога да отговоря на този въпрос. Не съм си го задавал до тази сутрин.

Ето и първата спирка – все още градска и вече не съвсем празна. Оттук може да се види моят блок – да се видя – да, но не и да се различи сред десетките подобни на хоризонта...

Най-сетне нашата мотриса набра скорост. Стадото, което видях от прозореца на моя дом, докато съм пътувал, е успяло да стигне до поляната и сега на хладец кравите закусват с апетит, избират си по-свежи тревички... У мене се породил усещането за неразривно единство между мен и заобикалящия ме свят, съзнанието, че съм необходим и неотделим от него, без мене светът щеше да бъде непълен, несъвършен – макар и само затова, че не би могъл да се отразява в мен.

Не, познанието не е жестоко, то е органично за човека. Та нали не е жесток лъвът, който убива антилопа заради продължението на рода си. Нещастните зайчета са същите жертви не на жестокост, а на неоторимото желание, заложено у нас, да опознаем всичко, да научим, да видим, да разберем функциите на съзнанието, механизма на нашия свят, да разберем в крайна сметка как и защо стана така, че аз се вдигнах днес на разсъмване и усетих това утро и щастието да съм част от него.

Гаричките, на които мотрисата спираше или подминаваше, леко забавила ход, бяха безлюдни. Никой нито се качваше, нито слизаше от влака. Тези десет или петнайсет човека, които бяха се разтворили в него, без да нарушават пустотата му, сякаш чакаха някакъв сигнал, за да го напуснат – ей тъй, всички вкупом да станат и излязат, и по този начин да завършат крехкия си и мимолетен съюз с влака и да забравят пътешествието, което, да речем, преди петстотин години би било нещо изключително, продължително, достойно за разкази и спомени.

Момичето извади от червената чанта изпомачкана книга – хората, които пътуват в мотрисите, обичат дебелите романи, както сезонните билети – да стигнат за месец. Загадъчно е това момиче. Съвсем не мога да разбера накъде и защо пътува. А може би просто отхвърлям елементарните обяснения.

Мотрисата спря до мокър перон, ярко осветен от косите, още студени слънчеви лъчи. Изведнъж се уплаших – дали не исках да слеза тук? Макар че има ли значение? Ще слеза заедно с това момиче и ще разбера накъде и защо се е запътило толкова рано.

От друга страна, старият пазач е прав да ни осъжда. Ние сме като

деца, на които се е паднало локомотивче и за да разберат защо се въртят колелата му, без много-много да му мислят, го изпотрошават на съставните му части – ни локомотивче, ни истина. Струва ни се, че не можем да минем без вивисекция, макар че това съвсем не е наш плюс. Каква е ползата, че после ще направим паметник на кучето – нали вече го няма, а без него светът също е обеднял. Но ние не можем да застанем на всички възможни позиции – тогава ще трябва да се спрем като буридановото магаре между двете купи сено. По-добре е да се надяваме, че когато разгадаем същността на мисленето и се научим да четем в мозъка като в напечатана книга, да слушаме мислите, ние ще можем да помогнем и на по-малките си братя. Но ще помогнем ли или ще продължим нататък?

Бива ли тъй – момичето стана тъкмо сега, когато мотрисата припъlja до някакво подмосковско градче, до бетонен перон с ажурни подлети. Че аз не искам да слизам тук!

Станях. Дали да тръгна подире й? Но нали момичето няма да влезе в градинката на някоя заспала сред люляци къщичка, няма да заподскача, познало я, бялото куче.

– Довиждане – казах на момичето, ала тя не ме чу. Вече беше забравила как пътувахме двамата в бисерното утро.

Вагонът почти опустя. Излязох на площадката, запалих цигара. Време ми е да слизам. Ако прекарам още половин час в тоя вагон, ще загубя свободата си на пътешественик – ще се превърна в екскурзиант в чужбина, който търчи в последния ден по магазините, за да накупи сувенири за роднините и любимия си началник.

Слязох на следващата спирка.

И добре направих.

Беше тъкмо оная, присънилата ми се на разсъмване спирка, с мокър от дъжда и росата дървен перон, облян в слънчеви пръски, проникнали през короните на дърветата. Боровете поскърцваха от вятъра и това скърцане беше основният звук тук, след като се стопи потракването на колелата на мотрисата. На дъските на перона лежеше бял божур – някой, забързан за последния влак, го е изпуснал в тъмното, без да забележи. Не вдигнах божура, защото красотата му беше именно в това: върху сивите дъски – черно-зелените сочни листа и бялото жабо на цвета.

Пътечката зад перона беше песьчлива, попила влагата, скърцаща, сякаш там, зад боровете, започват дюнните и морето.

Вилното селище спеше. Из цветна леха сновяха бели кокошки и унищожаваша вчерашните усилия на градинаря, пале на твърде дебел синджир, останал му в наследство от по-едрия предшественик, притича

към стобора и неуверено джафна, за да не го заподозрат в позорен мързел. Синджирът оглушително задрънча. В градината на следващата къщичка стоеше с лейка в ръка възрастен мъж във военен брич, по фланелка и сламена шапка. Знаех, че през дългите години на военна служба го е преследвала тази желана картинка: ранно утро, той с лейка в ръката, с чехли на бос крак и скърцането на боровете. Даже е пришпорвал своя тежък, скитнически военен живот, за да приближи старостта... А може и да съм несправедлив към пенсионера. Нищо чудно да е голям милиционерски детектив, който отглежда рози, докато чака със следващия влак да дойдат трима майори: „Спасявай ни, Иван Порфиревич, загадъчно престъпление в Малаховка.“

Все повече и повече се отдалечавах от спирката, надничах зад стоборите – най-верния показател за характера и имущественото състояние на собственика: къде ли е оная къща, в която бих искал да се събудя сутринта и да се вслушам в потъналите някъде в детството звуци – жуженето на пчелите, звъна на чашите на верандата, скърцането на кладенчовия чекрък?

Ако щастието е онова неуловимо, неизвестно как възникващо състояние, което няма нужда да бъде свързано с големи събития или радости, аз бях щастлив.

А ето я и къщата.

Отдавна е трябвало да се ремонтира. Верандата е хлътнала, покривът се е огънал леко, а старите ябълки са опрели в стената чепати клони. На крайчеца на кладенеца стои очукана лъскава кофа, а около него, през рядката светлозелена трева, прозира жълт слой борови иглици.

Бутнах портичката. Тя заскърца и заклати вехтия, прогнил до земята стобор. „Трябва да се сложат нови стълбове – рекох си, – първата ми работа ще бъде да поставя стълбовете.“

В къщата сигурно още спят. Не, вратата на верандата е отворена, а от комина се вие лек дъхав дим – мирисът му долита до стобора.

Ще се извиня, ще попитам не дават ли стаи под наем. Или ще кажа, че някога, преди трийсетина години, като дете съм живял тук... ще кажа нещо, няма да ме изгонят я.

Наскоро процъфтелият люляк беше окъпан от росата и трябваше да се навеждам, за да не се намокря. Майски бръмбар тежко излетя от храста, блъсна ме в рамото и като многоцветен куршум изчезна нагоре. Люляковите листенца още покриваха тревата.

Изкачих скърцащите сиви стъпала на верандата и се спрях пред вратата.

– Има ли някой тук?

Казах го тихо, за да не обезпокоя онези, които още спят, и мен самия, дето преди много години лежах на неудобния тесен креват и гледах как слънчевият лъч осветява чеповете в гредите на стената и къдриците кълчища между тях.

– Влизай – казаха отвътре.

На верандата излезе един познат.

– Чакахме те – каза той.

– Добро утро – рекох аз. – Извинявай.

– Казвам, че те чакахме.

– А пък аз се събудих, не ми се спеше, излязох от къщи, – качих се в първия влак, който ми попадна, и пристигнах.

– Знаеше ли къде отиваш?

– Никога не съм бил тук. Просто ми се стори, че съм живял тук преди много години.

– Влез в стаята. Погледни.

... Те са успели да примъкнат тук цялата инсталация. Чудно нещо, колко прибори могат да се сместят в такава малка стая. Една пчела летеше над сивия пулт, вслушваше се в бръмченето и отвърщаше с бръмчене – може би е заподозряла в машината сродна душа?

– Защо сте домъкнали тук всичко това?

Общо взето, няхах нищо против, че попаднах тъкмо на свои, на познати, на колеги, такива като мене вивисектори и мъчители на жаби. Съвпадението не ме учуди, защото целия живот се състои от съвпадения, а сега те са и приемливи, и разбираеми.

– Не разбра ли?

– Нищо не искам да разбирам – казах аз. – Ще се намери ли чашка чай у вас?

– То се знае, сега ще седнем и ще си пийнем чай. Със сладко. Не сме спали цяла нощ.

– Защо пък такъв празник?

– Заради твоето идване.

– Това не е ваш празник, а мой.

– Кой го оспорва?

Директорът на института сложи на рамото ми мека ръка, също като дядовата. Беше се приближил отзад и аз не го видях веднага. В стаята вече се насъбраха пет-шест души. Усмивхаха се като немирници, които са успели да мушнат жаба е чантата на омразния си учител, и той, горкият, е пъхнал в нея ръката си точно преди да вдигне на дъската някой

двойкаджия.

– Е, как е? – попита ме директорът. – Могат ли да ни поздравят?

– Нас ли?

– И тебе в това число. Ти не разбра ли как се намери тук?

– Защото ми се искаше.

– Защото успяхме да се настроим на твоите биовълни и да излъчим постоянен сигнал. Пътувал си насам, защото те викахме.

– Жалко – рекох.

Очаквах друга реакция. Сигурно някаква смесица от възторг и недоверие.

– Не вярваш ли?

Вече вярвах. Но не можех да им разкажа за зазоряването, за момичето с червената чанта, за запасния полковник, за скърцането на борове-те и за божура върху мокрите дъски.

– Къде тръгна?

– Че няма тук да пиша заявление за напускане.

– Я не се щуросвай – каза директорът. – Не можехме да те предупредим. Опитът нямаше да е чист.

– Аз не заради това. Аз заради зайците.

– За какви зайци?

– И заради морските свинчета. Жал ми е за тях. Ще си сменя работата.

Излязох и ги оставих искрено недоумяващи. Незаслужено им развалях празника, макар че не си отмъщавах и дори не им бях обиден. Просто те нямаше да ме разберат, а аз исках да запазя поне частица от това мое утро.

– Ама почакай де! – викаха ми от портичката. – Ти самият потроши няколко години за тая работа. Това е и твое дело. Мислехме си колко ли ще се радваш!

Нищо не отвърнах.

На перона все още беше пусто. Ами че рано е, шест часът заранта. За да бъде пълна картината, оставаше само божурът да е отъпкан – цветист детайл за сантиментален разказ. А божурът си лежеше, грееше се на слънцето, борове шумяха, нищо не се беше променило. И аз не знаех да чакам ли мотрисата или да се върна в къщата сред старите ябълки и борове, дето вече пият чай и дружно се кикотят, спомняйки си как съм се качил на верандата, а сетне съм хукнал, гонен от някаква странна и смешна обида...

КРАЙ

© Кир Буличов
© Нина Ракева, превод от руски

Кир Бульчѳв
Летнее утро

Сканиране и разпознаване: Мандор, 2000
Източник: <http://sfbg.us>

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1238>]